

Resultaten

Panelonderzoek naar de impact van de uitbraak van het coronavirus op het welzijn van inwoners van de regio Noord- en Oost-Gelderland (peiling 1, 23-29 maart 2020)

Aanleiding onderzoek

Wereldwijd is er sprake van een uitbraak van het coronavirus. Het virus, ook wel SARS CoV-2 genoemd, kan de ziekte COVID-19 veroorzaken. Op 5 maart 2020 is voor het eerst bij een inwoner van de regio Noord- en Oost-Gelderland een besmetting met het coronavirus vastgesteld. Nederland heeft maatregelen getroffen om verdere verspreiding van het virus tegen te gaan.

De impact van de uitbraak van het virus en van de getroffen maatregelen is groot. Dit treft niet alleen de COVID-19 patiënten en hun naasten, maar de gehele bevolking. Daarom monitort GGD Noord- en Oost-Gelderland juist nu de gezondheid en het welzijn van de bevolking. Hiervoor wordt het GGD-panel NOG Beter Weten ingezet. Zo weten we snel hoe het met de gezondheid en het welzijn van onze inwoners gaat. Ook kunnen we nagaan of mensen extra hulp of ondersteuning nodig hebben. In de week van 23-29 maart is een eerste online vragenlijst verstuurd aan de deelnemers van het panel. Daarnaast is de vragenlijst ook uitgezet via sociale media. De belangrijkste resultaten worden in deze rapportage beschreven. Ook is een infographic uitgebracht met de highlights van de resultaten.

Het onderzoek zal gedurende de corona-uitbraak enkele keren worden herhaald. Dit om eventuele veranderingen in de tijd te monitoren en om informatie te kunnen verzamelen over nieuwe aspecten.

Deelnemers geven hun leven op dit moment gemiddeld een ruime voldoende

Het gemiddelde rapportcijfer dat men geeft voor zijn/haar leven op dit moment is een 7,1. Het hoogste rapportcijfer zien we bij de ouderen, zij geven gemiddeld een 7,4.

Tien procent geeft zijn/haar leven een onvoldoende. Redenen hiervoor zijn bijvoorbeeld: angst, onzekerheid, eenzaamheid, (chronisch) ziek zijn, vrijheid missen en in de risicogroep zitten. Alleenstaanden geven hun leven vaker een onvoldoende (14%) dan mensen die met anderen samenwonen (9%).

Enkele reacties:

'Ik woon buitenaf dus kan nog erg genieten van alles en de zomer komt er weer aan!'

'Het is een ernstige situatie, die mij aan de oorlog doet denken.'

Zes op de tien deelnemers hebben in de afgelopen twee weken geen last (gehad) van griepachtige verschijnselen, zoals koorts, keelpijn, verkoudheid en/of hoesten. Drie procent had klachten *plus* koorts. Eén deelnemer is positief getest op het coronavirus. De rest (36%) heeft last gehad van milde klachten zonder koorts. De minste klachten worden gerapporteerd door ouderen vanaf 65 jaar.

Meeste ouders ervaren geen (grote) problemen nu kinderen niet naar school kunnen

Van de ouders met thuiswonende kinderen ervaart 63% het momenteel niet als (erg) problematisch dat hun kinderen nu niet naar school of de opvang gaan. Ruim een kwart vindt dit een beetje tot zeer problematisch. Bijvoorbeeld omdat de combinatie van werken en kinderen verzorgen en/of les geven lastig is. Dit geldt in het bijzonder voor alleenstaande ouders. Ook ouders van kinderen met een beperking ervaren problemen.

Een reactie: *'De uren die mijn vrouw en ik voor ons werk moeten maken zijn nu niet haalbaar doordat we twee kinderen hebben. Waarvan er één 2,5 is en overdag aandacht vraagt en de andere moeten mijn vrouw of ik begeleiden met school. 's Avonds zijn we te moe om ook nog uren te maken voor ons werk. Minder uren werken zal mijn stress verminderen, waardoor frustratie minder is en ik de kinderen de aandacht kan geven die ze verdienen!'*

Veel bezorgdheid over gezondheid en economische gevolgen

Bijna acht op de tien deelnemers zijn bezorgd over de huidige situatie. Er is vooral bezorgdheid over de gezondheid van (zichzelf en naasten) en over de economische situatie in ons land (zie figuur 1). We zien iets minder bezorgdheid bij mannen (73%) en bij ouderen (74%). Sommigen zijn bezorgd, omdat niet iedereen zich aan de regels houdt.

Figuur 1

Enkele reacties: *'Als er in je directe familie corona is geconstateerd. Staat je leven op de kop. De bezorgdheid is groot. En je kan niets doen. Dit is bij ons het geval.'*

'Ik maak mij zorgen omdat -als ik buiten kom- ik merk dat anderen geen afstand houden. Dit heb ik meerdere keren gemerkt! Ik hield afstand en heb ook geroepen dat ik heel erg onder de kwetsbare groep val en mijn vriend ook. Mensen liepen alsnog tegen mij aan ook al hield ik afstand en heb ik dit gezegd. Anderen nemen het niet serieus.'

Van de deelnemers geeft 42% aan bang te zijn. Zij zijn vooral bang dat geliefden ziek zullen worden (82%) of zullen overlijden (62%). Ook zijn veel mensen bang om zelf ziek te worden (61%). Mannen en ouderen zijn het minst bang (29% resp. 34%).

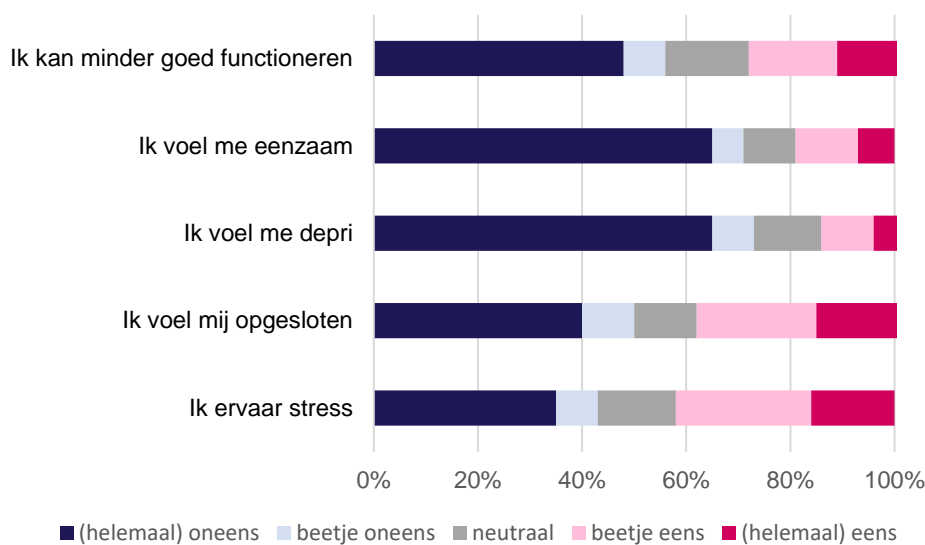
Een reactie: *'Sommigen zijn panisch bij mij in de omgeving. Die zijn echt bang en proberen je bang te maken. Anderen zijn vrij nuchter. Het is er nu eenmaal. We moeten er mee dealen.'*

De meeste mensen proberen zo normaal mogelijk door te gaan met hun leven

Ruim driekwart van de deelnemers probeert zo normaal mogelijk door te leven. Dit geldt wat vaker voor ouderen (84%). Een grote groep geeft dus aan dat dit lukt, maar we zien ook dat de crisis impact heeft op het welzijn van mensen.

Iets minder dan een derde van de deelnemers geeft aan nu minder goed te kunnen functioneren. Een op de vijf voelt zich eenzaam en 15% voelt zich depri. Ongeveer 40% van de deelnemers zegt zich opgesloten te voelen en stress te ervaren (zie figuur 2).

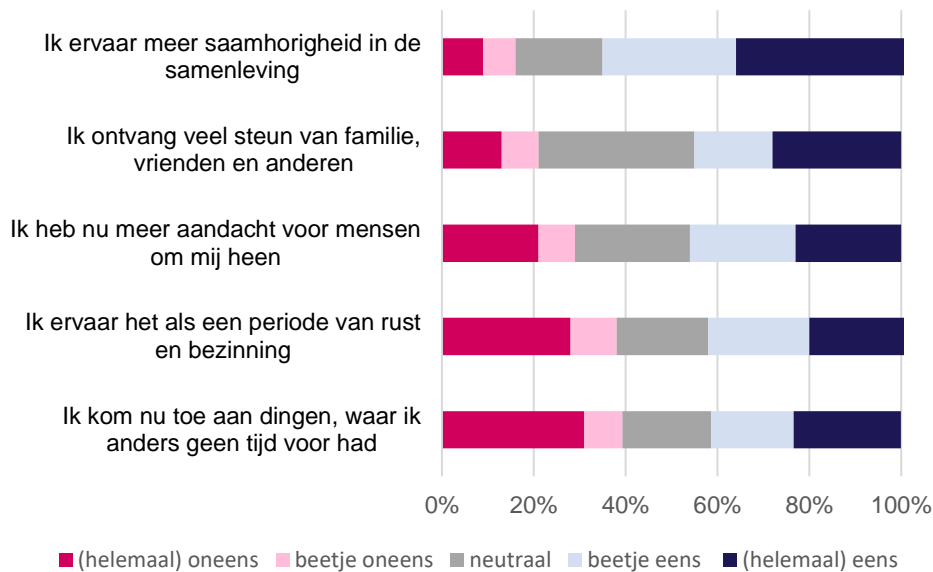
Een reactie: *'Ik voel mij eenzaam omdat mijn vrouw in het verpleeghuis is opgenomen en ik hele dagen alleen ben.'*

Figuur 2

Er is veel aandacht voor elkaar en gevoel van saamhorigheid

Positief is dat 65% van de deelnemers in deze crisistijd meer saamhorigheid in de samenleving ervaart. Vooral zorgmedewerkers ervaren deze saamhorigheid (72%). Van de deelnemers geeft 45% aan veel steun te ontvangen van familie, vrienden en anderen. Verder geeft bijna de helft aan nu meer aandacht te hebben voor de mensen om hen heen. 43% ervaart deze tijd als een periode van rust en bezinning (zie figuur 3). Dit geldt echter minder voor mensen die in de zorg werken (37%). Ongeveer 40% geeft aan nu toe te komen aan dingen, waar zij anders geen tijd voor hebben. Voor een even grote groep geldt dit nu juist niet.

Figuur 3

Een op de vier mensen slaapt slechter

Een kwart van de mensen zegt dat zij nu slechter slapen; 6% drinkt nu meer alcohol en 7% is meer gaan roken. We zien dat dit vooral voorkomt in de jongste leeftijdsgroep (<45 jaar). Minder goed slapen en meer roken zien we vaker bij vrouwen dan door mannen. Bijna de helft van de deelnemers geeft aan minder te bewegen en 14% geeft aan dat zij nu minder gezond eten.

Behoeftte aan (extra) hulp en ondersteuning is beperkt

Negen op de tien respondenten hebben geen behoefte aan hulp of ondersteuning i.v.m. de uitbraak van het coronavirus. We zien met name behoefte aan hulp of ondersteuning bij vrouwen (10%), niet-werkenden (12%) en alleenwonenden (15%).

Van degenen die wel behoefte hebben aan hulp of ondersteuning heeft ongeveer een kwart behoefte aan hulp bij de boodschappen, gezelschap (online of per telefoon), een luisterend oor en/of oppas voor de kinderen. Verder geven sommige respondenten aan dat ze graag getest willen worden of ze corona hebben (gehad) om onzekerheid bij familieleden weg te nemen. Ook uiten sommigen van hen hun zorgen over uitstel van behandeling van andere lichamelijke aandoeningen. Zeventien procent ontvangt nu minder professionele hulp/zorg.

Een reactie: 'Ik vind dat er meer aandacht moet komen voor heel oude mensen (ik ben 91) die alleen wonen en geen mantelzorger hebben of andere vorm van aandacht krijgen.'

Meer dan 90% houdt zich aan de belangrijkste overheidsmaatregelen

Het kabinet heeft maatregelen aangekondigd om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Twee derde van de respondenten vindt dat Nederland voldoende maatregelen neemt; 16% is neutraal. Van de 65-plussers vindt 71% dit voldoende en van de 18 t/m 44 jarigen 60%. De middelste leeftijdscategorie zit hier tussenin. Zeven procent vindt alle maatregelen overdreven.

Enkele reacties:

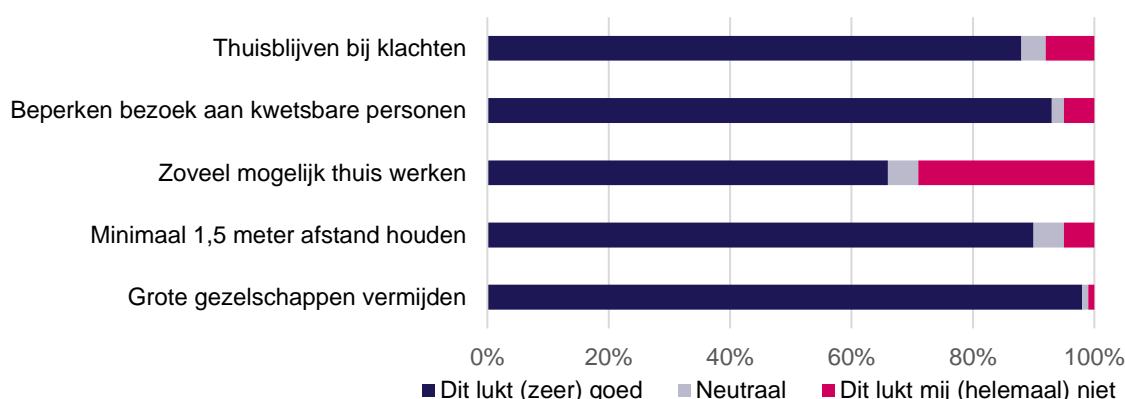
'Ik ben onder de indruk van de manier waarop de overheid acteert.'

'Ik vind dat de genomen acties door het kabinet steeds te laat worden genomen.'

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre het hen lukt om zich aan onderstaande maatregelen te houden:

- Thuisblijven bij klachten van neusverkoudheid of hoesten, keelpijn of koorts;
- Bezoek aan kwetsbare personen beperken;
- Zoveel mogelijk thuis werken;
- Minimaal 1,5 meter afstand te houden tot elkaar;
- Grote gezelschappen vermijden.

Voor de meeste respondenten geldt dat dit (zeer) goed lukt (zie figuur 4). Voor thuiswerken ligt dit percentage iets lager, omdat dit niet voor alle respondenten van toepassing is. 'Thuisblijven bij klachten' lukt 65-plussers beter dan 18-64 jarigen. Ook geven 65-plussers vaker dan 18-64 jarigen aan dat het hun lukt om 1,5 meter afstand te houden. Zorgmedewerkers geven vaker dan andere werkenden aan dat het niet lukt om thuis te blijven bij klachten. Dit geldt ook voor het beperken van bezoek aan kwetsbare personen, zoveel mogelijk thuiswerken en 1,5 meter afstand houden.

Figuur 4

De informatievoorziening is voor de meeste mensen voldoende

Bijna negen op de tien respondenten vinden dat zij voldoende informatie krijgen. Twee procent vindt van niet. 18-44 jarigen zijn het minst tevreden over de hoeveelheid informatie die zij krijgen (82% is tevreden). 65-plussers zijn het meest tevreden (95%). Degenen die niet tevreden zijn, missen informatie over o.a.:

- Cijfers van het aantal mensen dat hersteld is van COVID-19;
- De lokale situatie (zoals hoeveel coronapatiënten in eigen woonplaats; situatie in de gemeente of regio);
- (Wetenschappelijke) informatie bij de cijfers;
- Wat maatregelen voor concrete situaties betekenen;
- Hoe lang deze crisis gaat duren.

Verder vindt een aantal respondenten de informatie niet eenduidig of wordt de informatie vanuit de overheid in twijfel getrokken. Sommigen vinden dat de informatievoorziening (onnodig) veel angst veroorzaakt en dat er ook aandacht moet blijven voor positieve berichten. Negen procent vindt alle aandacht overdreven.

De meest gebruikte informatiebronnen zijn televisie (87%), NOS.nl (52%), krant (51%), website RIVM (41%) en radio (38%).

Een reactie: *'Een tastbaar protocol voor thuisquarantaine zou m.i. makkelijker vindbaar moeten zijn. Nu heb ik de belangrijkste zaken gehaald uit een krantenartikel van afgelopen zaterdag.'*

Vier op de vijf tevreden over antwoord op telefonische vragen

Acht procent van de respondenten heeft in de afgelopen weken telefonisch contact gehad met een hulpverlener of organisatie i.v.m. vragen over het coronavirus. Dit waren met name zorgmedewerkers (12%), vrouwen (9%) en 45-64 jarigen (9%).

De meesten van hen belden de huisarts (58%). Dertien procent belde de GGD, 12% het ziekenhuis en 11% het RIVM. Ongeveer vier op de vijf waren tevreden met het antwoord op hun vraag. Twintig procent was niet tevreden. Redenen hiervoor waren o.a.:

- Te algemeen antwoord;
- Lange wachtrijen;
- Geen duidelijkheid;
- Verzoek om coronatest afgewezen;
- Ongerustheid kon niet worden weggenomen.

Wie zijn de respondenten?

Voor dit onderzoek is een online vragenlijst voorgelegd aan het GGD-panel 'NOG Beter Weten'. Daarnaast is de vragenlijst ook uitgezet via sociale media. Deze methode levert snelle resultaten op. We weten echter dat de samenstelling van de onderzoeksgroep niet representatief is voor de bevolking in de regio. De resultaten van dit onderzoek geven echter wel een indicatie van de situatie in de regio.

Aan dit onderzoek hebben 2634 mensen meegedaan.

- 66% is vrouw, 34% is man.
- 33% is tussen 19 en 45 jaar, 40% is tussen de 45 en 65 jaar, 27% is 65-plus
- 51% komt uit de regio Midden-IJssel/Oost-Veluwe; 34% uit de Achterhoek en 15% uit de Noord-Veluwe
- 63% heeft een baan, 37% werkt niet
- Van de werkenden werkt 33% in de zorg
- 32% heeft thuiswonende kinderen onder de 18 jaar en 14% is alleenstaand

Enkele nuttige links:

[Actuele gemeentelijke cijfers over coronavirus \(RIVM\)](#)

[Zorg goed voor jezelf en leef gezond \(GGD NOG\)](#)

[Inspiratie voor thuisonderwijs tijdens coronacrisis \(GGD NOG\)](#)

[Filmpjes over het coronavirus in verschillende talen \(GGD NOG\)](#)

Nieuws van de GGD:

[Extra tijdelijke zorghotels voor corona-patiënten](#)

[GGD NOG test zorgmedewerkers vanaf 7 april](#)

GGD Noord- en Oost-Gelderland, 6 april 2020

Petra Boluijt, epidemioloog (p.boluijt@ggdnog.nl)

Caroline Timmerman-Kok, epidemioloog (c.timmerman@ggdnog.nl)

Eline van 't Hoff, junior epidemioloog (e.vthoff@ggdnog.nl)

Claudia Laarman, stagiaire WUR